

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 376
אלול תשפ"ג

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

בר"ן ובראשונים ובמשנ"ב (סק"ו) שצריך שיהיה דוקא כסדר הזה, דהיינו טפח עם לבדו ואחריו צוה"פ, ולא מועיל לעשות רק טפח וצורת הפתח גדולה. לפ"ז בבתי שיש באחד מהצדדים של הסוכה הזו דלת שמובילה לחדר הסמוך או למרפסת, יוצא שאין לסוכה מחיצה שלישית כהלכה, ואמנם יש לה צורת הפתח מהמשקוף של הדלת, אבל כאמור לא מועיל רק צורת הפתח, אלא צריך ד' טפחים סגורים ע"י טפח שוחק ולבדו, וזה לעיכובא [כמבואר בגמ' לדין דקי"ל כדעה שלישית בדברי רבא, שצריכה נמי צורת הפתח, וזה לא במקום הטפח שוחק ולבדו, וכך פוסק השו"ע]. היו מקרים שהגעתי לסדוק סוכה כזו, ובעל הדירה טען שהסוכה כשרה כי המשקוף עצמו יש בו 10 ס"מ שזה שיעור טפח, והרי כל אדם יודע שכתוב "שלישית טפח". אולי הבאנו איזה חומרא חדשה. אבל כאמור זה דינא דגמרא, שצריך טפח שוחק עם פחות מג', שאי אפשר לעשות במקומו צורת הפתח [להלכה כלישנא בתרא דרבא].

כמה סנטימטרים צריך שיהיה ב"טפח שוחק" בזמנינו

לאחר שהבנו את הבעיה, שאל בעל הסוכה את הנציג בבדיקת הסוכה, מה הפתרון היותר טוב להכשיר את הסוכה. וכאן אנו מגיעים שוב לתוספת פרקטית שלא שמים לב עד שמגיעים לעשות בפועל. אם נרצה לעשות טפח שוחק כמו בגמ', כמה סנטימטרים יהיה רוחב העמוד של הטפח. משתתפי השיעור טענו 10 ס"מ, 11 ס"מ וכדומה, אבל במסגרת השיעורים של מוקד העירובין למדנו בשבוע זה שבזמנינו צריך שיהיה 18 ס"מ! איך הגענו לכזה מספר? הרי זה ודאי הרבה יותר מטפח מרווח לכל השיטות. התשובה היא, כיון שכידוע יש מחלוקת חזו"א ור"ח נאה בשיעורי חז"ל, וכיום הוראת הרבנים להחמיר את שני השיעורים לפחות בסוכה שהיא דאורייתא [וגם בדרבנן מחמירים לכתחילה]. א"כ בדופן השלישית צריך שיהיה ד' טפחים סגורים בטפח והלבדו, שזה ביחד שיעור 40 ס"מ. מתוכם אפשר שיהיה רווח כשיעור לבדו ג' טפחים, שבוה נחשוש לחומרא לשיעור רח"נ שג' טפחים הם 24 ס"מ, ולשיעור טפח עצב [עירובין דף ד:]. יורד כחצי ס"מ, ולשיעור החדש בדעת רח"נ יוצא שצריך עד 22.5 ס"מ. לפ"ז כדי לצאת את שני השיעורים, צריך שהטפח יתחיל מה 22 ס"מ ויגיע עד ה 40 ס"מ, שזה בסה"כ טפח של 18 ס"מ!

פתיחת וסגירת הדלת בהג ובשבת, ופתרון עם דופן אחרת

אך פתרון זה אינו טוב במקרה שהדלת משמשת מעבר בתוך הבית, כי אם סגורים ממנה 40 ס"מ, לא נשאר כמעט מקום לעבור. ואם במקום זה נקפיד לסגור את הדלת, והדלת עצמה תהיה הדופן של הסוכה. הרי בכל רגע שיצטרכו לעבור ויפתחו את הדלת, הסוכה תיפסל לאותו זמן, עד שיסגרו את הדלת ויכשירו אותה בחזרה. [ואמנם מצד תעשה י"ל שכיון שנעשה בהכשר, וכן יש טפח אחד של קיר מעל הדלת, וכתב הרמ"א שזה מספיק כדי שלא יהיה חיסרון של תעשה ולא מן העשוי]. אבל מה יעשה אם יפתחו את הדלת כאשר יש לו אוכל בתוך הפה, או כשהוא ישן וטרם נרדם. א"כ זה ג"כ אינו מציאותי להקפיד כל שבעת הימים בלי להיכשל. אבל יש פתרון אחר, כאשר הסוכה רחבה כרוחב החדר, שיעשה דופן אחרת באורך ז' טפחים בפינה המקבילה מכיוון החדר, שאמנם זה מצמצם את החיבור של הסוכה עם החדר, אך בדרך כלל נשאר בחלק הפתוח מקום מרווח גם כדי להעמיד שולחן מתוך הבית. לכן זה פתרון מועיל ברוב המקרים. [ואז דין הסוכה יהיה מותר מדין שתיים כהלכתן ושלישית שבעה, והשאר כדון פסל היוצא מן הסוכה].

בדיקת ישוב עם גדר טובה אך הישוב אסור

בשבוע זה הגענו לעוד אחד מישובי הארץ, סמוך למודיעין עילית, שעדיין לא עשו בו עירוב, רק סמכו על שמוקף גדר בטחונות, ויש בו קבוצה של שומרי תומ"צ שאף בנו בית כנסת גדול שעומד לתפארה קרוב לכניסה לישוב, כמובן בהכ"ס נבנה תחת עימות גדול ועמידה איתנה ומסירות של אותם שומרי תומ"צ, והגבאי המסור לדבר, עד שבס"ד התגברו על המתנגדים והשלימו את בית הכנסת, ואף הביאו לשם כולל

עשרות סוכות כבר משתנות ע"י מאות הלומדים בשיעורים

שמחה רבה והודאה להש"ת בפתיחת תשעה מסגרות של שיעורי הסוכה ברחבי הארץ, בהשתתפות מאות אברכים מכל שכבות הציבור. עם פתיחת השיעורים הגיע ביקוש מערים נוספות לפתוח קבוצות לימוד גם בעוד ערים. ובחלק מהם זכינו בס"ד להתחיל כבר את המסגרת. השבוע נפתחה קבוצה חדשה במושב "תפרח", בעידוד המרא דאתרא הגר"י יעקובזון שליט"א, וזאת בנוסף לקבוצות בעמנואל ואלעד.

בימים אלו מוקד העירובין כבר החל לקלוט בקשות של אברכים לבדוק את כשרות הסוכה שלהם, חלקם נמצאים בשלבי תכנון ובניה של סוכה חדשה, וחלקם גילו שיש ספק בסוכה שישבו בה כבר עשרים שנה. במקביל התקיים מסלול הכשרה לעשרות ת"ח מוצי"ם ואברכים בעיר מודיעין עילית, שיצאו כבר בשבוע הבא לבדוק סוכות עם הלימוד המקיף והפרקטי של שיעורי הסוכה. כבר בימים אלו אנו מקבלים תגובות ממאות הלומדים החדשים, על שינויים שהם מבינים שצריך לעשות השנה בסוכה שלהם, או בסוכה של ידיד שהם דיברו איתו.

השבוע התקשר אחד מהאברכים שהשתתף השנה בשיעור הראשון, וסיפר בזעזוע ובמבוכה מה שאירע לו לאחר השיעור. הוא הגיע למחרת לכולל, וסיפר בשמחה שהוא הצטרף למסגרת לימוד הלכות סוכה, והביא להם

דוגמא אחת מתוך הדברים שנלמדו בשיעור הראשון, על סוכה שנראית טובה אך חסר לה דפנות ואינה כשרה. ומיד אמר אחד מהת"ח בכולל, שיש לו סוכה כזו כבר הרבה שנים, ולא חשב שיש בה איזה חיסרון. האברך ציין את המקורות, דן בהם וחפש פתרון להכשיר לו, אך לא מצא. האברך היה המום מלפגוש את המצב הזה, שאכן יש אנשים שיושבים בסוכה שאינה כשרה, והלך ופגש עוד שני אברכים, וחקר אותם על צורת הסוכה, והתברר שהיא אמנם כשרה אך לא לכל הדעות. מיד הוא התקשר לגלות לנו מהי חשיבות הלימוד של ההלכות האלו, שכאמור בגליון הקודם כולם בטוחים שאין מה ללמוד או לשאול עליהם. ובאמת יש הרבה מקרים שצריכים לשאול וצריכים לתקן כדי שתהיה סוכה כשרה.

סוכה בקצה החדר עם דלת מעבר לחדר הסמוך

נביא כאן את הדוגמא שהובאה בשיעור, שנוגעת מאוד למעשה בסוכות המצויות כיום בבתי, כאשר הקבלן עושה סוכה, בדרך כלל מדובר בקצה של אחד החדרים, שבמטר האחרון שבסוף החדר עושים גגון נפתח, ובסוכות פותחים את הגגון ומסככים, ואז רק סוף החדר הוא מקום הסוכה הכשרה, מקרבים את השולחן הגדול שראשו יהיה בתוך הסוכה, ויושבים לפניו מהצד הפונה לסוף החדר.

והנה במצב כזה יש לסוכה רק ג' דפנות, כי ברוב המקרים הקיר הרביעי שבצד של תוך הבית רחוק מהמקום הנפתח יותר מד' אמות [שהם פחות משני מטרים לשיעור רח"נ] ואינו יכול להיות אפילו דופן עומה. אלא שבסוכה מספיק שיהיו רק ג' דפנות, כמ"ש בגמ' שלומדים מהפסוקים. ומהלכה למשה מסיני שצריך שתיים כהלכתן ושלישית טפח. אבל מבואר בגמ' (דף ז.) ובשו"ע (סי' תרל"ב ס"ב) שמדרבנן הוסיפו שלא מספיק בשלישית טפח אחד, אלא צריך להשלימו לז' טפחים, באופן שירחיק את הטפח פחות מג' טפחים מהפינה וע"י לבדו יהיה ד' טפחים שהם רוב דופן, ואחרי הדי האלו ישלים עוד ע"י צורת הפתח את המשך הדופן, [להכרעת המשנ"ב (בשער הציון סק"ב) מספיק עד ז' טפחים אפילו כשהסוכה גדולה, ולדעת החזו"א צריך עד סוף הסוכה כדעת הלבוש וכמה אחרונים]. ומבואר

של אברכים. בכל יום מגיעים עשרה אברכים מהעיר הקרובה, ולומדים שם בבית הכנסת של הישוב, ובתפילה שהדבר יביא לחיזוק עניני הדת והחזרתם של השאר בתשובה.

כעת לומדי הכולל העירוני את תשומת ליבו של הגבאי שצריך לבדוק אם העירוב כשר. באופן כללי לא היה ספק בכשרות ההיקף, כיון שמדובר בישוב מוקף בגדר טובה מטעמי בטיחות, אך טענו שיש צורך לברר את ענין השטחים שבין הבתים לגדר, שהם לא ראויים לשימוש והם קרפף הפוסל את ההיקף. ראש הכולל התקשר למוקד העירוב, במוקד בדקו את המצב במקום באמצעות תצלומי לוויין, והשיבו לו שאכן מסתבר שיש שם את החיסרון הזה, אלא שיש צד דחוק להקל בו ע"פ שיטת הדבר שמואל, [שבמצב של הישוב הזה היה מרחק לא גדול, ואינו דומה לשדות שאינם טפלים לעיר גם לסברת הדב"ש], ובכל זאת יש מה לבדוק אותם מקרוב, מה המצב של השטחים ומה ההגדרה שלהם. אבל בנוסף לכך גם מצד הגדר צריך לעבור עליה, למרות שבאמת נראה שלא צריך לחשוש שהיא תיפרץ, אך יתכן שיש דברים לא צפויים שמבחינה הלכתית הם מעכבים.

הכביש שנבנה פתוח למרות שכל הישוב מוקף

הגענו לישוב והתלוו אליו ראש הכולל וכל האברכים, הם רצו לנצל את ההזדמנות לראות קצת הלכות עירוב למעשה. אמרנו להם שמסתמא אין מה לראות כי הגדר שלימה, אך הם בכל זאת הצטרפו. התחלנו לעבור על הגדר, והיא היתה סגורה לגמרי, ואפילו חשש למחיצה תלויה לא היה, כי הם הוסיפו יציקת בטון לכל אורך הגדר [כדי למנוע מבעלי חיים לחזור לישוב], וגם בשערים היה תוספת גדר על לקרקע, ולא היה מה לדון בכשרות ההיקף. בכל אופן המשכנו בנסיעה סביב הישוב כולו, ותוך זמן קצר הגענו לסוף הסיבוב, אחרי שבדקנו כל מטר בגדר. כשהתקרבנו לסוף הסיבוב פתאום הפסיקה הגדר, והיה כביש קטן שיצא החוצה על צלע ההר. התברר שמישהו עשה לעצמו מפעל מחוץ לגדר ופתח לו כביש קטן, אלא שלמחלקת הביטחון זה לא הפריע, כיון שבצד הזה יש צלע גבוהה. יצאנו לבדוק אם הצלע כשר מדין תל המתלקט, בתחילה הוא היה ממש צוק, אך בסוף הוא לא התחבר לגדר, והיה שם צלע של יותר מעשרה מטרים שאינו סגור. זאת אומרת שגם כשכל הישוב מוקף גדר חזקה ותקינה, יתכן שיהיה מקום אחד פתוח שפוסל את כל הישוב. האברכים ניסו להפנות תשומת לב אל השער שנפתח ביום השבת, אמרנו להם זה באמת חשוב, וצריך לפעול מול הרשויות שיאשרו להתקין שם עירוב, אך את השער היו פוסקים שהתירו, ובינתיים יש להם על מה לסמוך, משא"כ הפתח שכאן בכביש הוא פסול גמור ואין על מה לסמוך. זה חייבים לתקן כמה שיותר מהר.

הגבאי שמע את הדברים בקשר רב, וביקש הצעה פרקטית שיוכל לתקן לשבת. הצענו לו להביא מחסומים או להעמיד צורת הפתח מקרשים בצורה שלא דורשת אישור, ואנו מקוים שזכינו להציל עוד ישוב שמחוסר ידיעה בפרקטיקה ההלכתית, לא ידע שיש לו פירצה שפוסלת ואין לו עירוב. וכן למדנו מכך עוד סיוע ליסוד הגדול, שגם בישוב מוקף גדר, צריך שיהיה מומחה לעירוב שיבדוק את ההיקף במבט הלכתי. בלי זה יתכן שאין עירוב כשר כלל!

עם סגירת הגליון הודיע הגבאי המסור שהוא ביצע את התיקון בשעת לילה, והעמיד בינתיים שני קרשים עם חוט מעליהם, שיהיה עירוב לשבת.

בחוט קשור לעמוד מתרחב ורק הקשר מעל ההתרחבות

בשבוע האחרון עברנו עם האחראי בעיר נוספת במרכז הארץ, לראות כיצד ניתן לשדרג את רמת העירוב, להחליף עמודים עקומים ולמתוח חוטים וכדומה. הסיוע ארך שעות רבות, כדי לעבור ביסודיות על כל התוואי, ועדיין לא השלמנו את כולו. בתוך כדי סיוע היה קו מסוים שקשרו את החוטים לעמודי

מימין החוט קשור בצוואר העמוד, משמאל קיפון

תאורה של טיילת בקצה העיר, כתחליף להתקנת עמודי עירוב. במקרה זה לא היה שייך לקשור מעל העמוד ממש, אבל בראש העמוד לפני המנורה היה צוואר דק, כלומר העמוד הרחב נגמר ועליו הלבשו זרוע צר יותר, ואז כשקושרים את החוט סביב החלק הצר, נחשב שהוא מעל העמוד הרחב והוא כשר. [ונוקטים בפשטות שגם לדעת המשנ"ב לגבי חקק, שסובר שאם העמוד ממשיך למעלה מגובה החוט נחשב שהמשקוף מהצד ויש לחוש לפסול,

אמנם יש מקרים שההפרש בין החלק הרחב לחלק הצר קטן מאוד, שני סנטימטרים ואפילו פחות, וכיון שצורת הקשירה בעמודים אלו הוא ע"י סיבוב של החוט וקשירה נעשית למעלה סביב אותו חוט, [כי בלי שיהיה צורת וי, אין אפשרות לשלשל למטה]. בצורה כזו יוצא הרבה פעמים שהקשר מתרחק שני סנטימטרים, ויוצא שרק הקשר נמצא מעל העמוד הרחב, ואילו החוט הישר מתחיל מחוץ לעמוד, א"כ לכאורה עדיין זה צורת הפתח שאינה מעל העמוד. שאלה זו יכולה להיות גם בעמוד רגיל, אם קושרים את החוט למעלה, ולא בשלשול למטה כנהוג.

והנה בשאלה זו יש להבדיל בין שני מצבים. יש מצב שהקשר מהודק עד העמוד, אלא שהקשר עצמו תופס מאורך החוט. במצב זה יש מקום לומר שגם הקשר ייחשב המשך של החוט, שהרי באמת החוט ממשיך גם בתוך הקשר, אלא שהחוט שבתוך הקשר מסתובב ומסתלסל ואינו ישר כמשקוף, ואמנם יש מחמירים שלא לצרף אותו להיחשב משקוף, ומקפידים שהקשר יהיה קטן או במקום אחר, ולא על החוט הישר העיקרי, כדי שיהיה משקוף ישר עד

החוט החלק מסתים לפני העמוד, ורק הקשר מעליו

על גבי העמוד. אבל יש מקילים להחשיב גם את מקום הקשר, כיון שהסיבוב והסילסול הוא קטן מאוד, ועדיין נחשב המשך אחד.

אך יש מקרים שהקשר מתרחק מהעמוד, ואז החוט שאחרי הקשר מתפצל כביכול להקיף את העמוד משני הצדדים, ויוצא שהמשך החוט סוטה לצד בצורה ברורה, ואינו המשך ישר של המשקוף. באופן זה יש יותר סיבה לנקוט שהחוט שאחרי הקשר שאינו ממשיך קו ישר עם המשקוף, אינו נחשב המשך למשקוף של הפתח. [וגם בזה תלוי כמה רמת השינוי בזוית של החוט].

פתאום גילה שהורידו שיה עמודי תאורה

בהמשך הבדיקה של עמודי התאורה הגענו לעמוד שיצא ממנו חוט קרוע, ולא היה המשך, וגם לא ראינו עמוד הבא אחריו. פשוט חסר קטע מהעירוב. הרב הבדק של העירוב היה איתנו, והיה מופתע מהתגלית, ולא ידע איך זה יתכן. התקדמנו עוד כמאתיים מטרים, ומצאנו את המשך עמודי התאורה עם החוטים. התבוננו בקטע החסר, וראינו שניכר שעקרו את העמודים של התאורה. מצד אחד נחת דעתו של הבדק שהוא לא טעה, היה כאן עירוב בשבת האחרונה, אלא שמישהו עקר את העמודים. מצד שני הוא גילה בעיה קשה, אין לו עירוב לשבת הקרובה לכל העיר, כי הוא הסתמך על עמודי התאורה, וכעת אין לו עמודים חילופיים לקשור להם את חוטי העירוב. במקרים אלו אין ברירה אלא להתקין מהיום למחר כמה עמודים חדשים. הבדק אמר לצוות מוקד העירוב שמצד אחד הוא רואה כאן דבר קשה, שהרסו לו את העירוב בלי לומר מילה, אך מצד שני הוא רואה השגחה פרטית שהדבר התגלה לפני הבדיקה השגרתית של סוף השבוע, שע"ז אפשר כעת להספיק להתקין עמודים חדשים. הוא הטיל את המשמה על מוקד העירוב, והגענו ביום חמישי, ובס"ד עד הערב עמדו העמודים עם חוטים חדשים, והושלמה המלאכה ותיקון העירוב.

בהזדמנות זו ועוד הרבה כדוגמתה, אנו רואים ג"כ איך שהאחראים מתמודדים עם נזקים כבדים, בלי שיוודעו להם קודם, ובלי שהפוגעים בעירוב יצטרכו לשאת בעול, אלא מתי שהאחראי יגלה את הבעיה, הוא לבד יצטרך למצוא לה פתרון, גם אם התיקון גדול וקשה. וזה אחד מהדברים שלפעמים שוברים את האחראים, כי הם מרגישים שלאנשים לא איכפת מהעבודה שלהם, לא מתחשבים בקושי שיש בה והורסים כל אחד כפי צרכו. ובאמת יש הרבה מה לתמוך באחראים המסורים, ולגלות הערכה אמיתית למאמציהם והתמסרותם עבור כל אחד מאיתנו.

נברך ונתפלל כעת לקראת השנה החדשה הבעל"ט, על כל העוסקים והמסיעים לעירובים בכל מקום שהוא, שיזכו לעשות הכלכה ובכשרות בלי שום טעות ובלי מכשול, וכן שלא יהיו תקלות, והתיקונים יצליחו בקלות. ויזכו כל אחד ומשפחתו לכתובה וחתומה טובה, ברכה ושפע טובה בכל מעשי ידיהם, ובנים צדיקים תלמידי חכמים, דורות ישרים ומבורכים.

לעילוי נשמת סבתי היקרה

מרת **יטה רינה** ב"ר חיים הלוי **אנגלרד** ע"ה

לבדה נשארה ממשפחתה, והקימה בית של תורה
חינכה בניה במסירות, וזכתה לדורות ישרים
דבקה באמונה ובמצוות גם בתקופות קשות
אירחה גלמודים בביתה, והאירה פנים לכל אדם

נפטרה ביום י"ט אלול תשפ"ג
תהא נשמתה צרורה בצרור החיים